

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOGA KÁROLY, SZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt. félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

A közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Tíz éve már, hogy fennáll vállalatunk, s ezért a midőn lapunk további pártolására kérjük t. olvasóinkat, feleslegesnek tartjuk programunkat részletezni. Egyszerűen jelezzük, hogy lapunk célja: közelebb hozni a családokat az iskolához, s az iskolákat az élethez; köztudatra juttatni, hogy a népnevelés alaptényezői érdekeiket csak úgy szolgáltatják híven, s biztosíthatják állandóan, ha egymást mindenekben megérteni s nemes törekvéseikben gyámolítani igyekeznek. Ez volt célunk a múltban, ez leendő törekvésünk a jövőben is.

De mivel az-előnkbe tűzött célt csak úgy közelíthetjük meg, ha tömeges pártolás minél nagyobb körben biztosít elterjedést azon eszméknek, melyeket az ügy érdekében lapunk útján hirdetünk: bizalommal kérjük, a küszöbön álló új év közeledtével, vállalatunk eddigi pártolóinak: a családoknak, iskolai hatóságoknak, tanítóknak s általában a nevelésügy barátainak további támogatását.

Lapunk beosztása marad az eddigi. **Vezércikkeinkben**, lapunk céljára való tekintettel, ismertetni és fejtegetni fogjuk a nevelés-oktatás általános elveit, s azoknak gyakorlati alkalmazását. Kiváló tekintettel leszünk az iskolai egészségügy kérdéseire. Hozzászólunk a népnevelésügynek időről-időre felmerülő napi kérdéseikhez. Küzdeni fogunk a tanítói állás emelése s a tanítók sorsának javítása érdekében.

Az irodalmi rovatban az újabban megjelenő tan- és vezérkönyveket, nevelésügyi vagy ezzel rokon munkákat ismertetjük.

Tárcza című rovatunkban igyekezni fogunk a hasznost a gyönyörködtetővel egyesíteni s a lehetőleg általános ismeretterjesztő cikkeket közölni.

Egyesületi közlemények című rovatunkban, tekintettel arra, hogy lapunk az erdélyi részek egyetlen nevelés-oktatásügyi szakközlönye, főleg az erdélyrészi tanítóegyesületek működését óhajtjuk ismertetni.

Szemlénkben kiváló gondot fordítunk a külföldi tanügyi mozgalmak ismertetésére, mely célra a legjelesebb külföldi szaklapok és folyóiratok rendelkezésünkre állanak.

Tudatjuk továbbá, hogy azon esetben, ha lapunk a szakférfiak tömegesebb pártolását kinyeri, a jövő évben is folytatjuk **ingyenes mellékletünk** a „**PAEDAGOGIAI FÜZETEK**“ kiadását, melyben a kiválóbb **paedagogiai írók, életét és munkásságuknak ismertetését közöljük**. Ezt azonban csak azon esetben tehetjük, ha a kiadás költségeit biztosítottak látjuk. A „**PAEDAGOGIAI FÜZETEK**“ 1-ső számáról a szaklapok elismerőleg nyilatkoztak, hangsúlyozták e vállalat életre valóságát, kartársainktól függ, hogy fenntartsuk-e a jövőre is vagy sem.

E számunkhoz 1 fél iv melléklet van csatolva.

A „CSALÁD és ISKOLA“ — a július és augusztus havi szünetét kivéve — megjelen havonként kétszer, 1-én és 15-én, legalább 1 iv tartalommal.

Az előfizetés feltételei maradnak az eddigiéek: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. A t. gyűjtőknek 8 előfizető után egy, 12 után két tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Az előfizetési pénzek és megrendelések — **NAGY KÁLMÁN** pénztárnok czimén — a kiadó-hivatalba (Feleki út 1. sz.) küldendők.

Hirdetmények petit soronként 5 krral számíttatnak, minden hirdetésért e mellett 30 kr. bélyegdíj fizetendő.

Mellékleteket lapunk mellé csatolva elküldünk 100-át 60 kr-ával számítva s minden küldeményért 1 frt 20 kr. postadíj fizetendő.

Kolozsvárt, 1884. december 15-én.

A „CSALÁD és ISKOLA“
szerkesztősége.

Az iskolai takarékpénztárakról.

(Válaszúl dr. Szász Bélának.)

(Folytatás és vége.)

Mert, imé megint következik egy jó hosszú mondat, a melynek még csak a felolvasása is elég időt s erőt igényel, — hát még a megfelelést! — Kérem, hallják csak:

„Ellenben, ha nem a maga fáradságos munkájának gyümölcsét takarítja meg az a gyermek már zsenge korán kezdve, hanem ingyen kapott ajándokainak s talán hízéggel, ravasszággal, vagy éppen nem megengedett uton kiereszkolt szerzeményének filléreit helyezi az iskolai takarékpénztárba: nemcsak hogy ferde fogalmat fog magának a pénzértékéről s jelentőségéről alkotni, hanem azt is észébe veszi, hogy a vagyont más uton is meglehet szerezzni, mint a munka útján, sőt az így megtakarított vagyon is ép azt az erőt képviselvén a társaságban, mint a legfirasztóbb munkával nyert érték: ösztön és vágy fejlík ki benne, hogy valamin t e téren, más egyebekben is, a dolog könnyebb végét keresse s a társadalomban a befolyást tekintélyt, kitüntetést és hatalmat ne a becsület és közszolgálat s az erkölcsi derékség, hanem az alattomos ravasszág, mások ámitása, hízéggel, vagy éppen család, erőszak és gonoszság útján igyekezzenek megszerezni.“ (10 és 11. l.)

Ugy-e: elég hosszú volt? S magam elismerem: bizony elég súlyos is! Engedjék meg hát, hogy én csak rátánként adhassam meg rá a válaszomat.

Legelső rátám az, hogy ez, a politikai vezércikkbe is beillő, jó hosszú mondat már teljesen elfelejtkezett arról, a magas piederstálról, a melyre egy előbbi

társa — „föltétlenül hódolatot követelő, erkölcsi személy“-ek alakjában — az ártatlan gyermekeket oda állította, vagyis inkább oda cseppentette volt, — el, mert ez már ugyancsak felteszen sok mindenféle fífkusságot, fortélyt, ravasszágot, sőt még gonoszságot is róluk. De nem ez ellen van nekem szavam; mert -- fájdalom! — sok esetben bizony ez a föltevés áll közelebb az élethez s nem az a másik fölpoeczikálás. Amde azért különösnek találom azt, hogy még a dolgok mélyére tekintő filozofus sem látja meg, vagy tán nem is akarja észrevenni, hogy a gyermekek mellett még fejelágya-benőtt emberek, tanítók s szülők is vannak ebben a nagy változatu életben; és pedig — egyebek mellett azért is vannak, hogy azokat a gyermeki „hízéggéseket, ravasszágokat, vagy éppen meg nem engedett uton kiereszkolt szerzeményeket“, — a melyek bizony nem születtek s nem születnek csak az iskolai takarékpénztárakkal s csak érettök vagy miattok, — korán látó szemmel lássák meg s ismerjék föl mindenben s mindenütt, és a hol csak lehet s a meddig kell: álcázják le, szégyenítsék meg s itrogassák.

S hiszem és talán nem fogja tagadni senki sem, hogy az iskolai takarékpénztáraknak az eddiginél kissé sürűbb, de mindenütt és mindig mégis *kellően megfontolt* beállítása után, még inkább megláthatják, még jobban itrogathatják! Mert ennek az intézménynek a tisztességes és becsületes fenntartása s használása okvetetlenül megkívánja, hogy a szülők s gyámok ne csak a *beiratás* kérésbe vagy pénzbe kerülő, vagy ne csak a *büntetés s talán éppen a kicsapás* aggodalmát s keserűséget okozó, aránylag ritka alkalmi előfordultán érintkezzenek s értekezzenek gyermekeik tanítójával, nevelőjével; hanem legalább időnként s a lehető röviden,

de mégis elég bizalmasan, máskor is, — a mint hogy megkivánná s talán még meg is követelheti ezt, olykor olykor, egyéb érdek is!

Mondjak még valamit — második rátául? . . . Hiszen azzal és abban, a mit elmondtam, legalább csendesen legyintve, érintém már azt is, hogy ily eljárás mellett még kevesebb „vágy és ösztön“ (Igen, igen: vágy és ösztön, s nem megtordítva: ösztön és vágy; mert a mi nyelvünkön az ösztön erősebb és hatalmasabb valami mint a vágy!) ismétlem tehát: még kevesebb vágy és ösztön születhetnék s fejlődhetnék a gyermekben arra, a mi nem illő, nem helyes és nem szabad; s természetesen: a születetteket s fejledezőket is még könnyebb volna mérsékelni, helyesen idomítgatni s ha kell: gyökerestől kiirtani. A legtöbb gyermekkel így lehetne aztán alkalmoszerűleg és sikeresen megérteni s olykor-olykor meg- és át is éreztetni a nagy igazságot, melyet Arany János „agg remetéje“ mondott a szép szivárványt hasztalan kergető fiúnak:

„Vágyaid elérhetetlen
Tartományba vonszanak;
Az, mi után futsz epedve,
Csalfa, tünde fény-alak!“

És, ha még ezután is kellene mondanom még valamit, itt a *harmadik rátám* is! Áll pedig ez ebből: Mert magam nem igen szeretek nagy dolgokat tenni fel s hinni a gyermekekről, alig hiszem, hogy még a *mi rendszerünk* szerint nevelt gyermek is könnyen s hamar alkothatna magának avagy csak meglehetősen is tiszta és határozott fogalmat a „pénzértékéről és jelentőségéről“; azt pedig már merőben tagadom, hogy addig, a míg gyermek, akár még oly röpké szárnyakon is, valóban felemelkedhetnék valaha abba, a rá nézve már igazán szédítő magasságba, honnan beláthatná s „eszébe vehetné“ nemcsak azt, hogy a „vagyon más úton is meg lehet szerezni, mint munka útján“, hanem még azt is, hogy „az így megtakarított vagyon is ép azt az erőt képviseli a társaságban, mint a legfáradságosabb munkával nyert érték.“ — Nem filozofus a gyermek s ne is legyen, a míg gyermek; de azért kis korában se legyen könnyen költő s pazarló, mert így még nagy korában is nehezen lehet valami. — kivált ha szegény!

S ezzel be is végeztem súlyos tételünk megforgatását, boncsolását. Mert a végsoraira, melyekben a társadalmi „befolyás, tekintély, kitüntetés és hatalom“ vannak egész váratlanul emlégetve: mit válaszolhatnak én annak — a *legújabb evangéliumnak*, a mely a születést, rangot s földi javakat „hamis jogczím“-nek s „*igazságtalanságok*“-nak hirdeti?!

Egyszerűen hallom azért s meg is fogadom t. ellenfelemtől a bölcs intést, hogy „*menjünk tovább!*“

Menjünk; csak a lehetőleg ne lépjünk a köd-ülte teoriák itt-ott ingoványos, sőt néhol éppen süppedékes talajára! Ugy tetszik pedig nekem, hogy kalauzoló kis füzetecskénk — akaratlanul is — könnyen ide vezet hetne azokkal, vagy azoknak legalább egy részével, a miket a 11, 12, 13, 14 és 15-ik lapjain előlnek tár. Feltevésem s hitem igazolására sokat kellene e lapokról is kiírnom s hozzájuk még több megjegyzést fűznöm; de már is sok papír fogyott el s még több drága idő röppene el, talán egészen nyomtalanul. Csakis néhány főbbre szoritkozom hát, annyiival is inkább, mert egy pár *hirtelen vakító* felvillanásról (mint a milyen pld. az, hogy a „*jogos tulajdon*“ hol kezdődik, vagy pedig az, hogy a „*születés, rang és a földi javak*“ milyen kárho-

zatos dolgok) megismertük már jó idején, hogy ezek bizony csak *bolygó* — vagy a mint a mi okos népünk még jellemzőbben nevezi — csak: *lidérc-fény* s így reméllem, nem engedünk többé csábító hivatásuknak.

Az utánuk szaladgálás helyett lássuk tehát az idéztem lapokról is csak a figyelemre méltóbb elveket, s legelőbb is a főbbek legfőbbjét, mely így kezdődik:

„*A nevelésnek kell (tehát) a gyermek értelmét fölvilágosítania, hogy melyek (azok) az igazán emberi célok s a nevelésnek kell a gyermek akaratát odaizmosítania, hogy a helyesként elfogadott célok megvalósítását kötelességének érezze s cselekvésének törvényévé tegye, elején az ösztönök, sőt a körülmények kedvéért s utóbb és mind jobban a belátáson alapuló ítélet consequentiájaképen.*“ (11. és 12 l.)

Ezt — bár a mint már jelzém, részben kivihetlent kíván — előre bocsátott kifogásaim fenntartásával, nagyjában elfogadom iránymutatónak.

De nem fogadhatom el az erre következőket s az erre alapítottakat. Ezeknek a veleje az volna ugyanis, hogy addig prédikálghatják a „nevelő tanítók“ (s talán mind a nyolczan növendékek számára“ ugyanazon módon s nyelven) a takarékossgát s a takarékpénztári megtakarítások hasznát, míg végre aztán nem lesz „*csoda, ha a gyermek legelsőrendű céljai közé fogja sorozni azt a pénzt, a melylyel annyi élvezet, annyi hatalom szerezhető meg.*“

Nem fogadhatom el pedig már csak azért sem, mert egész általánosságban teszi fel a tanítókról, még pedig a *nevelőtanítókról* is, hogy még azt a legegyszerűbb kötelességüket sem ismerik: „*tul ne lőjjetek a célon!*“ Erősen nagy tullóvés volna pedig a képes értelemben használt célon, ha akár a szülők, akár a tanítók *valóságos cél gyanánt* tüntetnék fel s ajánlgatnák a takarékossgát s a takarékpénztárak használatát. Hisz a takarékpénztári intézmény legelső ajánlóján — s bizony merem mondani: *tiszteletre méltó apostolán* — Laurent tanáron elkezdve, határozottan vallotta s vallja és hirdeti minden szavabevehető üggyárs, hogy *nem a takarékpénztári intézmény, hanem még maga a takarékossg sem cél, annál kevésbé elsőrendű cél, hanem csak eszköz!*

Határozottan tiltakozom tehát az ellen, hogy csak *puszta fellevésből* a fejünkre olvassák azt, a mit mi sohasem vallottunk, sohasem mondtunk.

Tiltakozom; mert azt hiszem, joggal kérhetem: hát illő, megengedhető, vagy éppen szabad volna-e az, hogy én most Sz. B. tisztelt barátomról s éppen az ő szájára adva, mondjak itt el egy sereg badarságot, bolondságot s ezek feltalálásával igyekezzem őt a magaméval ellentétes álláspontjáról leverni, vagy, azon legalább is nevetségessé tenni?

Én a világért sem tettem volna s tennék ilyeneket; sőt bizton hiszem, hogy tisztelt ellenfelem is csak *úgy az asztala mellett* gondolta rólunk azokat, a miket gondolt, de a mesterünknek, Laurentnak, a gandi tanítóképző intézet növendékei előtt „*A takarékossgáról*“ tartott nagybecsű „előadásába“ jóformán még bele sem nézett. Hisz ha belenéz vala, ily dolgokat olvashatott volna mindjárt csak az elejéről is:

Az embernek nem hivatása, hogy meggazdagodjék; az ember rendeltetése lelkiismeretének és értelmének fejlesztéséből áll. A nevelés és erkölcsösség, e kettő a cél, a melyre minden erőnk-ből törekednünk kell; de e törekvésünk csak ak-

kor sikeres, ha a társadalom bizonyos mértékben gazdag, a társadalom meg csak akkor gazdag, ha egyes tagjai tehetősek. Így az anyagi haladás eszköz, míg a szellemi és erkölcsi haladás a czél. (**)

Ha ezt megnézi vala (pedig bármely intézményt s rendszert, ha még oly bolond is, legbiztosabban csak az alapítója s tervezője művéből ismerhetünk meg) sok dolgot egészen másképpen lát t. ellenfelem is, mint a hogy íróasztala mellett most csak a bűbajos képzelet varázsképei mutathaták neki.

Megláthatta volna, hogy az az éppen nem kolontos Laurent mennyire megfontolt mindent, a midőn ifjú hallgatóinak, a leendő néptanítóknak, a takarékoságra való szoktatást, nevelést figyelmükbe ajánlotta. Észrevehette volna, hogy bizony neki is ugyancsak megjárta az esztét, hogy ha nem kellő figyelemmel s óvatossággal járnak el e munkában: irigység, fősvenység, hiúság, maga tulbecsülése, lenézés, góg, hatalomvágy s nem tudom még mi mindenféle önzés fakadhat a nyomában. Hanem a mi jó mesterünk, Laurent tanár, azt is látta, s lehetetlen el nem ismernünk nekünk is, hogy bizony fakadoztak s fakadoznak ezek a takarékoságra szoktatás s az iskolai takarékpénztárak intézménye nélkül is; sőt éppen ezek nélkül fakadoztak s burjánoznak javában! Hiszen szegény hazánkban még eddig alig van itt-ott néhány iskolai takarékpénztár s ezek legtöbbje is alig 5—6 év óta áll fenn; s mégis érdemes szerzünk (de nem Laurent, hanem Sz. B.) kénytelen így panaszkodni a művecskéje 14-ik lapján:

„Az a hajsza, mely az életben ez után az arkanum (a pénz, a vagyon) után foly, szemünk előtt fekszik (***) s látjuk miként rohan tüskén-bokron át, a ki főczéljává ennek vadászását tűzte ki. Ez az út keresztjei legszentebb intézményeinket s a ki vakon rohan rajta, eltíporja a családot, sárba tapossa a becsületet, a mások tulajdonát, a jogot, igazságot, hogy eljuthasson az út végén fekvő****) templomba s térdre borulhasson az aranyborju bálványá előtt.“

Fájdalom, igaz biz e sokszor és sok számos esetben; de nem a még meg sem született iskolai takarékpénztárak idézték ezt elő; hanem az, hogy az emberek nagy részét nem szoktatták a maga idején kevéssel megelégedésre, elég lemondásra, tisztességes és becsületes szerzésre. Józan takarékoságra. Mert azt csak el nem hitetheti e tisztelt és tisztességes gyülekezettel senki sem, hogy azok csinálják e hajsztát, a kik az imént jelzém jó tulajdonságokra, erényekre, már gyermek-koruktól, rá voltak szoktatva s azokban és azok szerint nevedtek.

S éppen azt óhajtuk s kívánjuk mi, a Laurent (vagy mondok csak a derék és tisztos öreg: Weisz Bernát) apostolai, hogy minél több gyermeket szoktassanak s neveljenek így ezután, hazánkban is. De ha ezt kívánjuk, ezért küzdünk; pedig semmi többet nem akarunk, ránk látják, ránk mondják ellenfeleink: ti ki akarjátok vetkezíteni a gyermeket az ő gyermek-ségéből, le akarjátok törölni az ő naivitása, igaz ártatlansága vonásait; ti azt akarjátok, hogy legyen ő már

*) Lásd az „Iskolai takarékpénztárakról“ című, s elég terjedelmes „Bevezetés“-sel ellátott, magyar kiadásnak a 11-ik lapján. Függelékkel megtoldott II. kiadásban kijadta a Franklin társulat, Budapest 1875-ben.

**) Bár fekkünnék!

***) Megint fekvő!

kis korában magához húzó, magának kuporgató zsurori s mire nagyra nő: egy — irigységgel, göggel, önzéssel, hatalmaskodással eltelt, fekete lelkű — más megrontója.

Hiában állunk mi elé: dehogyan akarunk mi eféle istentelenségeket! Hiában; mert készen vannak félreértőink, félre-magyarazóink s ellenfeleink a felelettel: „ha nem akarjátok, is ezt éritek el!“

És ha mi erre ámulva, megdöbbenve kérdezzük: ugyan miért? — azt hiszik önök, hogy nincs rá feleletök. Dehogyan nincs; itt van ni: *Azért, mert azt mondja rá a logika, paedagogia, ethika, philosophia, s a világnak minden olyan irott s még sem irott tudománya, a mely csak ellenetek vallhat, ellenetek bizonyíthat! Vagy adhatnak még ridegebb és rövidebb választ is, — egyszerűen csak ezt: azért, mert így kívánják az elvek!*

De ugyan miféle elvek? . . .

Imé, csak egy közülök: „Ha már a gyermek elkezd a takarítást, az ösztönök önhatódnyozó természeténél fogva, vajmi könnyen válhatik e szokás zsurorisággá, fősvenységgé!“ (15. l.)

Válthatik, ha nem ügyelnek rá. De hát a kit bátorságra, önbizalomra akarnak szoktatni, nevelni, abból nem válhatik-e, ily módon vakmerő, elbizakodott? Hát a kit vallásosságra akartak nevelni, abból nem vált-e már akárhányszor vallásos-rajongó vagy éppen fanatikus? Hát azért, mert már a gyermeknek is a szívébe akarjuk csepegtetni, hogy szeresd hazádat, nemzetedet: okvetetlen belé öntjük vele azt is, hogy: *ne is végy számba semmi más országot; nézz le vagy éppen gyűlölj minden más nemzetet?! Vagy, hogy egyszerre kérdjek meg mindent: hát akkor ugyan mire szoktathatók, nevelhetők a gyermeket, ha mindig attól kellene tartanunk, hogy éppen a torzalakját érzjük el annak a mintaképnek vagy eszménynek, a mely felé törekedtünk?!*

Erre, a legutolsóra, magam adom meg a feleletet, mely ugy is elég rövid, mert — éppen a logika és az elvek törvénye szerint — csakis ennyi lehet, hogy: *semmire!* De hát ekkor ugyan mi szükség van ezen a világon tanítókra, tanítónőkre, tanárookra, tanárnőkre; sőt jó rendén, mi szükség még — szülőkre is?

Lássák, kérem alásson (mondaná s mondta is már nem egyszer a jó öreg Brassai bácsi) *ide jutunk az elveken való lovaglással!*

Magam — legalább ez úttal — nem is ülök fel már többé nekik; hanem, hogy hamarabb érjem s ériék valahára már Önök is a végét, szaporán nézem, hogy hol kapunk még kis könyvünkben valami életbevágót.

Ha nem keresném is, mégis meg kellene látnom, hogy ott van a 16. lap elején egy nagyon is életbevágó; meg, mert ennek nagy részét — városunk becsületére — olyan jó nagy betűkkel nyomatták ki, hogy a ki csak forgatja is kezében füzetkénket, okvetetlenül ezt látja meg benne legelőbb. Hogy újra lehessen olyan homéri hahota, e különben ugy is elég komoly teremben, mint volt a tavaly, felolvasom — hallgassák meg:

„Sőt egyenesen felhívhatjuk a tolvajságra.“ (Pont; de azért, a kik csak most hallják először, gondolják utána, hogy t. i. a takarékpénztárak intézménye által a gyermeket.) „Ha másnak van, nekem is legyen — igen természetes egy gyermeki, sőt emberi logika — és munkával nem bírván szerezni, vagy szüleitől ajándékba nem kapván: lop. Kolozsvár egyik községi iskolájában, az iskolai takarékpénztár egy hónapos dieső or-

száglása alatt, kétszer történt meg, hogy a gyermek lopott tízest (Értsd: piczulát!) helyezett el könyvecskéjébe!"

"Megtörtént biz-e!" — kiáltá fel már az első hallásakor is valaki. De meg is kapta rá a feleletet ebben: „Meg; de hamar is észre is vették!” S hozzámóndták azt is már akkor is többen, hogy nem éppen így törtéhetett volna-e; ha a boltba, piacra, vagy éppen a postára küldték volna azt a gyermeket; avagy ha a magára hagyatás valamely kedvező alkalmával éppen otthon kapta volna *kézüjyben* a künn feledett pénzes tárczát s talán a gondosan eltett szekrénykulcsot? De kérdés: akkor felfedezték volna-e ily hamar azt, a talán *első lopást*? Ha pedig nem volt első, annál jobb, hogy felismerték a kis tolvajt, mert így legalább figyelemmel, gondnal, s erélylyel még faraghatnak valahogy belőle embert. Mindenesetre jobb, hogy az iskolában fedezték fel, mint később — s bizonyára már jóval meg bővített kiadásban — a műhelyben, a pudli mellett, vagy valamely társulati avagy állami pénztár jól kiürített Wertheim-szekrényének a hivatalos meg szemlélésénél.

Igy beszél az élet! A multak tükre, a történelem pedig, akár meg ezer példát is mutathat fel arra, hogy a légből s legnemesebb eszmék és intézmények is okoztak már félreértéseket, tévedéseket, visszaéléseket, s teremtetek még aljas eszközöket és rossz embereket is. Am azért a valóban igaz eszmék s a kétségtelenül hasznos és nemes institutiók nem veszték el, nem semmisültek meg! A kolozsvári községi iskola fiatal takarékpénztára is elfeledtetheti s kiépülheti hát valahogy ezt a *szégyent*.

De azt már társadalmunk is nehezen épüli ki, ha komolyan kezdjük hirdetni, hogy *igen természetes egy gyermeki, sőt emberi logika*, hogy ha valaki — egy kis öröme, vagy ambíciója kielégítésére — munkával nem bír szerezni, vagy nem tud ajándékba kapni annyit, a mennyi kell: **hát menjen lopni!**

Mi, a Laurent hivei, eféléket nem hirdetnénk. De éppen azért joggal is utasítjuk el magunktól a méltatlan vádat, mintha mi azzal, hogy itt-ott néhány iskolai takarékpénztárt állítunk, nagy nehezen: meg annyi *„egyesen felhívtát"* bocsátanánk ki, vagy éppen *kiszárlagosan szabadalmazott* „alkalmat teremtenénk" — a *lopásra, tolvajlásra*.

Következik egy más életbevágó, és pedig éppen az iskolák életébe is nagyon mélyen bevágható:

„Mint családapa kétségbe vonom az iskola jogát ahoz, hogy a gyermekeimet ilyen kísérletekre használja föl. Én ismerem gyermekeim hajlamát, tehetségeit, ösztöneit. Én akarom megítélni, hogy mennyire van szükség gyermekeimet ez irányban ösztönözni, vagy visszatartani" stb. stb. a 16. lapon, mert ennyi is bővön elég.

Nagyon is elég, sőt szerintem már a soknál is több, — kivált az elvek emberétől s a minél teljesebb „egyenlő-jogúság" igaz barátjától!

Mert hát, kérem, hová vezethetne ez? Oda, a hol már előállhatna minden egyes szülő s jól megvereggetve a mellét, így szólhatna a t. tanító urakhoz s kisasszonyokhoz: *„Én ismerem a gyermekeim hajlamát, tehetségeit, ösztöneit!! Én akarom megítélni, hogy mennyire szükséges őket ez vagy amaz irányban ösztönözni avagy visszatartani. Ne sokat beszéljen s prosmítálgon hát nekem az úr vagy a kisasszony, mert úgy lesz minden, a mint én akarom, még pedig nemcsak otthon*

(s a takarékpénztárak dolgában) hanem az iskolában (és egyebekben) is!"

Nó: jól és szépen volna-e, ha így lenne, akár csak 2—3 napig, vagy csak 24 óráig is? Én úgy hiszem, hogy még akkor sem lenne egészen jól és szépen, ha minden „családapa" éppen *egyetemi tanár* volna is. Mivel pedig aránylag majdnem a legkevesebb családanya lehet egyetemi tanár, nagyon jó, hogy nincs s nem is lehet *ügy*; hanem, nagyjában legalább, a törvény s az erre alapított utasítások és rendeletek szabják meg azt, hogy mi és hogyan legyen az iskolákban.

S volna még több életbe-vágó is; de végezetül én most csak azt ragadom ki közülök, a mely nekem, mint volt tanítónak s ez időszerinti tanfelügyelőnek, a legmélyebben a szívembe vág.

Mégis, még el sem is mondom úgy, a mint kis könyvecskékben találtam s a mint különféle változatokban tán, de bizonyosan több helyt és sokszor hallottam, olvastam. — Csak egy kis kérést, eszedést mondok helyette:

Ne tegyék fel, vagy legalább ne hieszteljék nemzetünknek még a jobbjai, a vezető férfiai is, a haladni, de *egyszersmind tisztulni* is akaró Magyarország tanító-sága java részéről, zöméről azt, hogy őket még a tanítványaik megőrzés és gyümölcsöztetés végett kezükre bízott fillérek is könnyen kísértetbe vihetik, *sikkasztókká tehetik!*

S azt se emlegessék sokat, hogy *mi minden dolga van annak a szegény tanítónak!* Hanem higgyenek és bizzanak Önök is velem együtt — a legjobb reménységgel és teljes bizalommal — abban, hogy szoros értelemben vett kötelesség s parancsszó nélkül is, sokat tehet még, s bizonyára egész készséggel teend is, e lelkes és hű sereg még arra, hogy nagy megrázkodtatások nélkül is, lássunk már egyszer, szeretett hazánkban is, igazán *új földet s új eget!*

Váradi Károly.

Peirce Cyrus.

Egy hasznos ember élete.

Mindazoknak kik tanulással foglalkoznak, buzditásul és mintaképül szolgálhat, a derék amerikai, Peirce Cyrus élete, ki rendkívüli buzgalommal, és minden egyéni nagyra vágyástól ment önfeláldozással, szerényen, ismeretlenül folytatta, áldásos működését, mindaddig míg Mann Horace a Massachusetts iskoláit vizsgálva, őt Nantucket szigetén föl nem fedezte, virágzó bámulatra méltó iskolát találván azon elhagyatott, s még igen durva, miveletlen emberek által lakott szigeten. Ez iskolában tanított és tanítottatott Peirce Cyrus huszonnyolcz év óta

Peirce Cyrus 1790 ben született Waltham faluban a Massachusetts államban. Atyja tevékeny gazda volt, s fiát a falusi iskolába jártatta. A gyermekben rendkívül nagy volt a tudni vágy, azonban idejét megkelle osztania a mezei munkálatok és az iskola közt hol különben még nagyon rosszul tanítottak. Sehogy sem nyert tehát kielégítést, küzdelemre lett sarkalva, s e korai küzdés megedzette, felnyitotta úgy szólván a gyermek lelkét. Elhatározta magában, hogy mivel őt oly rosszul tanították, ő egykoron kitűnően fog tanítani más gyermekeket! A mint szerét tehetette, egy klaszikus

iskolába vétette fel — s ott önjerejéből tartotta fen magát. Később pedig a Harvard féle egyetemre is járt Cambridge-ben, 1810-ben, husz éves korában, s a b a d iskolát nyitott Nantucketben a fiatal leányok számára. Oly tanulásvágyat tudott ébreszteni, minden egyes növendékben, hogy ezek minden szigorúsága mellett is, bálványozták őt, egész erejükből igyekeztek elismerését megnyerni, és kevés idő múlva helyesebb nézeteket, magasabb erkölcsi életet nyertek. Tanítványai egyike, Coffin Haniett, még többre haladt mint a többiek, s s beleszeretve azon erkölcsi eszményképbe, melyet Peirce oly szerényen képviselt, ennek hű élettársa lön, s egész haláláig buzgón segítette nemes működésében.

Egy fontos eszmével foglalkozott ekkor Peirce. Ezen időben Amerikában mindenütt a testi büntetéseket használták, és ezt majdnem kikerülhetetlennek találták oly vad országban, hol az ember állatias része még oly nagy szerepet játszott az embernél. Peirce sem tett tehát kivételt. De ösztönszerű ellenszenvvel és legyőzhetetlen rossz érzéssel nyúlt a vesszőhöz. Gyermeket verni, bármily higgadtan, s igazságszeretettel, neki mindig durva, brutális ténynek tetszett. Aztán a félelmet a szenvedéstől való rettegetést igen aljas érzésnek tartotta, semhogy a nevelő azt sikeresen használhassa fel erkölcsösítő eszközül. Egy oly gyermek ki a neveléstől való félelem miatt nem cselekszi a rosszat, aljas érzés által van vezetve, kétszinű, aljas lesz maga is; sokkal nemesebb rugók a tanítója iránti tisztelet és szeretet, a köteleltségérzet. Azon, tanító ki nem tud ezen nemesebb érzések által hatni, ki a nyers erőhöz kénytelen folyamodni, azt bizonyítja, hogy nem méltó a szép is nagy hivatásra, s hagyja is el azt minél hamarább. Így gondolkozott Peirce, s egyszer önmagával tisztába lévén e kérdés felett, végleg kiküszöbölte iskolájából a testi büntetéseket, s most teljes lelkével folytathatván teendőit, erkölcsileg még inkább kimagaslott, és még nagyobb tekintélyt nyert a tanítványok és szülők előtt. Legelőször látott Amerika oly iskolát, hol a tanító lelkiismerete ébresztvén és elevenítvén föl a tanítványokat, a köteleltséget oly szentté tette, hogy senki sem merte megszegni. „Örültség volt, bűnös örültség, őt megcsalni igyekezni, mondá ezen időből egyik tanítványa, annyira éleslátó és jó volt, hogy gondolatainkat szemeikből kiolvasta; a mint megjelent szívünk hevesebben kezdett dobogni, s akaratunk ellenére is kívánnunk kellett jobbaknak lenni.“

Látván Peirce működésének bámulatos eredményét, polgártársai őt az ottani összes iskolák vezetőjévé tették. S ekkor nemcsak a tanítványokkal volt Peirce-nek dolga, de tanítótársait is kellett buzdítania, lelkesítenie, s az ő általa felfedezett új úton vezetnie. E nehezebb feladatnak is dicsőségesen felelt meg Peirce s azért talált Mann Horace oly bámulatosan virágzó iskolákat Nantucket-ben, midőn 1837-ben oda jött azokat megvizsgálni.

Peirce ifju korában az unitárius vallásra tért, azt találván legmegfelelőbbnek saját érzéseinek. De erre nézve is, nem az elvont dogmákra fordította legnagyobb lelkesedését, melyek szerinte nem voltak eléggé bebizonyíthatók, hanem az erkölcsi tanításra fektette a fősúlyt. Hirdette a szeretetet, az önfeláldozást, üldözte a mértékletlenséget, s például a thea használatát ő hozta oda be a szesz italok helyére, s mindezt szerényen, csupán azért tette, hogy jól tegyen, s a világ bizonyára soha semmit sem tudott volna róla, ha Mann Horace őt tör-

ténetesen föl nem fedezi, s később a Massachusetts állam legelső tanító-képezde vezetőjének meg nem nyeri.

De Gerandó Antonina.

A népoktatás állapota 1883 évben.

(A miniszteri jelentésből.)

A tanköteles gyermekek állapotáról a következő adatok nyujtanak felvilágosítást, 1869-ben volt 2.284,741 = 16.85% tanköteles gyermek; 1882-ben 2.215,387 = 16.13% 1883-ban 2.242,537 = 16.33%.

A tankötelesek száma 1869 óta összesen 42.203 gyermekkel apadt, ellenben 1882 óta 27.150 gyermekkel szaporodott.

E szerint Magyarországon 1883-ban minden □ kilom. területre és minden 48.7 lakosra 7.99 és minden 1900 lakosra 163.3 tanköteles esett.

Mi az iskolába járó gyermekeket illeti, 1869-be iskolába járt 1. 152,115 = 50.42%, — 1882-ben 1.697,984 = 76.64%, — 1883-ban 1 millió 756,836 = 78.34%.

Összehasonlítva az utóbbi adatokat, kiderül, hogy 1869 óta 604,721. — 1882 óta pedig 58.852 gyérmekekkel több jár iskolába.

A községek és iskolák viszonya.

	1869-ben	1882-ben	1883-ban.
község volt	12,757	12,686	12,684
iskola volt	13,798	15,993	16,090

Nem tartott iskolát:

1869-ben	1598 = 12.53% község.
1882-ben	251 = 1.98% „
1883-ban	270 = 2.14% „

Az iskolák jellegét tekintve volt:

	1869-ben	1882-ben	1883-ban
állami) —	363 = 2.26%	423 = 2.63%	
községi)	479 = 3.47%	1,763 = 11.04%	1,793 = 11.14%
felekezeti)	13,319 = 96.53%	13,683 = 85.55%	13,675 = 85.00%
magán és)	184 = 1.15%	167 = 1.04%	
egyesületi)			32 = 0.19%

Az iskolák fokozatát tekintve volt:

	1869-ben	1882-ben	1883-ban.
elemi iskola	13,798	15,793 = 98.75%	15,893 = 98.19%
felső népiskola	—	74 = 0.43%	68 = 0.41%
polgári iskola	—	126 = 0.79%	119 = 0.80%

A gyermekek nemeit tekintve volt az iskolák közt:

1869-ben vegyes iskola: 12.622 = 91.48%, fiúiskola 677 = 4.91% és leányiskola 499 = 3.61%.

1882-ben vegyes iskola 13,979 = 87.41%, fiúiskola 848 = 5.93% és leányiskola 1,068 = 6.66%.

1883-ban vegyes iskola 13,978 = 86.87%, fiúiskola 978 = 6.08% és leányiskola 1134 = 7.05%.

Iskolák, tanterem és tanítók száma egymásmellé állítva volt:

	1869-ben	1882-ben	1883-ban
iskola	13,798	15,993	16,090
tanterem	16,899	22,661	22,858
tanító	16,702	22,399	22,984

Vagyis 1869 óta szaporodott a tanulók száma 5192-vel, 1882 óta 588-al.

A tanítókat nemök szerint számítva volt:

	1882-ben	1883-ban
okleveles tanító	18,557=82,86%	19,507=84,87%
oklevéllel nem bíró	3,839=17,14%	3,477=15,14%

A tanítókat nemök szerint számítva volt:

1869-ben férfitanító 17,106=96,15%, nőtanító 686=3,85%;

1882-ben férfitanító 20,207 = 90,22%, nőtanító 2189=9,78%;

1883-ban férfitanító 20,607 = 89,65%, nőtanító 2377 = 10,35%. Megjegyeztetik, hogy a 20,607 férfitanító közül 522 egyén papi teendőket is végzett.

A tanítók nyelvismeretét az 1879. XVIII. t. cz. követelménye alapján tekintve.

	1880-ban	1882-ben	1883-ban
magyar anyanyelvű volt	15,488=71,50	17,330=77,38	18814=81,90
magyarul csak beszélt	1,725=8,00	1,419=6,34	1,021=4,44
magyarul keveset tudott	1,922=8,87	1,926=8,60	1,773=7,71
magyarul nem tudott	2,522	1,721=7,68	1,376=5,95

E szerint 1880. óta a magyarnyelvet anyanyelvi képességgel bíró tanítók száma 3326-tal nőtt, a magyarnyelvet csak beszélni tudóké 149-czel apadt s a magyarul egyáltalán nem tudóké 1133-al csökkent.

A tanítók és iskolák közti számarányról álljanak itt a következő adatok:

A 16,090 népiskola közül a tanítói állomások számát tekintve volt 1883-ban:

1 tanítóval bíró iskola	12,711=79,00%
2 " " "	1,946=12,09 "
3 " " "	596=3,70 "
4 " " "	388=2,41 "
5 " " "	176=1,02 "
6 és több tanítóval	283=1,77 "

A népiskolára fordított költségek tekintelében a következő számok nyújtanak felvilágosítást. Ily célra fordított:

1869-ben	1882-ben	1883-ban
3.760,123 forint	11.755.625 forint	12.186,825 forint.

A szaporodás 1869 óta 8,426.702 frt; 1882 óta pedig 431,200 frt.

Ezen jövedelem származott:

Forrás szerint:	1869-ben		1883-ban	
	frt	%	frt	%
Ingatlan vagyondelméből	151,655=4,02		1.849,740=15,20	
Tőkepenzsek kamataiból	77,075=2,05		358.235=2,94	
Tandijakból	503.843=13,40		1.601.178=13,14	
Állami segélyből	40,772=1,03		1.065.682=8,75	
Községi segélyből	1.993.526=53,02		3.696.753=30,30	
Egyházi segélyből	778,482=20,70		2.882,057=23,65	
Egyéb forrásokból	215,370=5,73		733,180=6,02	

A jövedelemből kiadatott a tanítók javadalmazására 1869-ben 3.413,018 frt = 90,80%; 1882-ben 9.241,397 frt = 78,63%; 1883-ban 9.558.608 frt = 78,45%.

A tanító és tanítónő-képző intézetek száma volt 1869-ben 46, 1882-ben 71 és 1883-ban ugyanennyi. És pedig 1869-ben tanító-képezde 39, tanítónő-képezde 7; 1882-ben tanító-képezde 54, tanítónő-képezde 17.

Jelleg szerint volt 1869-ben 5 állami, 41 felekezeti; 1882-ben 24 állami és 57 felekezeti képezde; 1883-ban ugyanennyi. A két utolsó évben egy-egy magán képezde is van feltüntetve.

Mi a tanítóképző intézetek tanárait illeti

1869-ben	46	intézetnél	működött	271
1882-ben	71	"	"	640
1883-ban	71	"	"	671

A tanítóképezdek növendékeit a következő számadatok mutatják:

1879-ben	46	intézetben	tanult	1,556
1882-ben	71	"	"	3,988
1883-ban	71	"	"	3,594

Tanító képesítést nyert 1869-ben 462 egyén, 1882-ben 1400, és 1883-ban már csak 1049.

A tanítóképezdek fentartása került 1882-ben 785,341 frtba. 1883-ban 803,158 forintba.

Az ipari szakoktatásról ezen adatokat közli a jelentés: 1883-ban tállatott a budapesti középipartanodán és a kassai gépészeti szakiskolán kívül még 31 önálló ipartanműhely, 12 olyan mely más tanintézetekkel áll kapcsolatban, és volt ezentul 12 árvaházban szakszerű iparoktatás. Az 53 ipartanműhelyben 93 tanító által 2529 gyermek oktatott. A készített és kimutatható darabok száma 30—31 ezerre rugott, 24 ipartanműhely már kisebb nagyobb forgó tőkével rendelkezett. Kimutatható ilyen gvanánt 27,562 frt. 44 tanműhely fentartása 1883-ban 96,479 frtba került, ebből esik az állami hozzájárulásra 64,278 frt, községi és megyei segély 10,524 frt, más forrású jövedelem 21,677 forint.

Végül az orsz. tanítói nyugdíj és gyám alapállapotáról közöljük a következő adatokat:

Az intézetnek díjfizető tagja volt 1875-ben 8537 tanító és nő, 1872-ben 11,893 és 1883-ban 12,583. — Az intézet tiszta alapvagyoná volt 1885 végével 485,379 frt. 1882. végével 3.450,216 frt és 1883 év végével 3.998,977 frt. Illetményben részesített tagja volt az intézetnek 1882-ben 1343, 1883-ban 1756. Az intézetet terhelő kiadás volt: 1875-ben 3441 frt, 1882-ben 80,635 frt, 1883-ban 112,441 frt.

Ezzel kimerítettük az I. szakasz fontos részeinek ismertetését.

EGYESÜLETI ÉLET.

Bánffy-Hunyad 1884 december 8-án.

Korunk jelszava: haladás. Haladás előre, hol gözzel, hol pedig csak lépésben, kinek hogy adatik. És ez a haladás ma áthatotta úgy a magasabb régiókat, valamint az alsóbb osztályokat, és mind a kettőnél egy a törekvés és ez: emelni, művelni. Hogy ezen jelszót a bánffy-hunyadi kör tanító-testülete is magáévá tette, fényes példáját adta a folyó december hó 8-án tartott köri gyűlésén, a hol nemcsak eszmék lettek megvitatva, nemcsak mélyebb eredményeket szülő szavak lettek elhangoztatva, hanem napvilágot látott egy oly találmány, a melynek hiányát rég éreztük. De tartunk sorrendet és lassan menjünk pontról-pontra, mert a nyilvánosságot mindenik pontja a már lefolyt gyűlésnek megérdemli.

Mindenekelőtt a gyűlés Boga Károly eltávozott elnöke helyébe új elnököt választott és kit emelhetett méltóbbat ezen polczra, hanem egyik tevékeny, hasznos és derék jegyzőjét Szentgyörgyi Lajost, kinek helyét Kovács Dániel foglalta el. Ujon választott elnöke a körnek meleg szavakban köszönte meg a benne helyezett bizalmat, majd egy csinos értekezést olvasott fel, a melyben igen helyesen hangsúlyozza, hogy kik a mi ellenségeink. t. i. nem mások, mint a barátaink, a kik a fejletlen gyermeket látogatás alkalmával agyba-főbe dicsérik és a protektiót keresők. A kik hízlegéseikkel egészen megrontják a fiatal, tiszta és helyes iránynak indult gyermeki kedélyt. Ő utána Czuczsa János, szt.-királyi tanító olvasott fel egy másik értekezést: „A népszerűségéről” címmel, a melyben igen találó szavakkal festette a népszerűség hajhászokat és élénk világításba helyezte a kör elavult embereit, feltüntetve különösen azt, hogy milyen ne legyen ma egy falusi tanító vagy pláne a szinpadok hőse, a kántor.

A programm következő pontját újra Szentgyörgyi töltötte be, a midőn egy vitatétel bocsátott vitatkozás alá t. i. hogy mik legyenek az alsó osztályban az írási előgyakorlatok. Előadó igen helyesen azt ajánlja, hogy mindig azon betűnek egyes része képezze a kis tanítvány előgyakorlatát úgy a papíron, mint a palatáblán. A mit a tanító vele megismertetni akar. Hosszasabb vita után az lón elfogadva, hogy mielőtt a betű ismertetéséhez fogna a tanító, okvetlen szükséges a kis gyermekkel olyas ugynevezett firkálásokat végezgetni, a melyben semmi szabályszerűség nincs, nem más okból, mint csupán abból, hogy a gyermek keze bizonyos könnyűséget nyerjen akkorra, a midőn a betűk leírásának tanulásához fog.

Ezen vitatétel befejezése után újra Szentgyörgyi lépett az olvasó asztalhoz és egy újítást ajánlott az „Irkák” temérédek sokasága között, a mely újítást a kör legnagyobb örömmel fogadott el és minél gyorsabb megvalósítására kérte föl előadót. Előadó ugyanis meggyőződött arról, miszerént az irkák mai alakja nem felel meg a czélszerűségnek egyfelől azért, mert a tanuló azt összehajtvá teszi könyvébe midőn hazamegy és a midőn újra kell írnia, az összehajtott irka már először az összehajtás miatt nem használható, mivel a közepén a papír törődött, de másodsor összepiszkolja, a tábláját összeszakasztja a sok behajtás és kiegyengetés alkalmával. Ezért a nagyságra nézt olyan irkát javasol, a mely beleért a gyermek könyvébe, természetesen osztályonként váltakozva. De másfelől nem felel meg a czélszerűségnek a táblájára nyomott czítláság meg a hátulsó táblán lévő történelmi kép és az azt magyarázó szöveg sem, mert ezek egyfelől feleslegesen, másfelől meg nem felelnek meg sem a történelmi hűségnek, de meg a kis gyermek fejlettségi fokán túl is állanak és végre ezen képek metszésének drágasága miatt az írásra használt papír olcsó, selejtes, itatós. Ilyenformán mindezek elhagyandók és egyszerű szines tábla fogja borítani a jó pappiru és megfelelő vonalzasu irkák belsejét. De minnek így magyarázgatni előre. Remélhetőleg rövid időn napvilágot lát ezen irka és akkor az — mint czélszerű és helyes — maga magát fogja megmagyarázni. Csak annyit, hogy szívünk mélyéből üdvözljük előadót, hogy olyan eszmét kíván létesíteni, a mely eddig a nagyobb paedagogusok figyelmét kikerülte.

Ülés végén Czuczua J. egy általa szerkesztett térképtartót mutatott be, a melynek hasznossága a bemutatás alkalmával már kitűnt, mivel ez mind a falra, mind a táblára akasztást feleslegessé tesz, de másfelől azt a könnyűséget idézi elő, hogy a gyermek nagyságához képest a legnagyobb gyorsasággal lehet változtatni a térképet. Ajánlom ezen térkép tartót az illetékes körök meleg érdeklődésébe.

Igy folyt le a december 8-ki gyűlés. Teljes sikert eredményel. Örvendős haladás ma, a mikor mindenütt haladás észlelhető. Több ilyen sikeres gyűlést és a tanítóság magasztos czéljához óriási léptekkel közeledik.

Bányai Árpád.

VEGYESEK.

— Lapunk mai száma tőlünk nem függő okok miatt néhány napig késott, miért olvasóink szives elnézését kérjük.

— A kolozsvári szegénytanulókat segélyező egyesület közelebről, ez évben már másodsor, tartott ruhakiosztást, mely alkalommal 32 gyermek ruháztatott fel.

— Az országos tanítói árvaház ügyében tantestületünk körében is megindult a gyűjtés, eddig már közel 80 frt gyűlt egybe. Lapunk jövő számában nyugtázni fogjuk a begyűlt összegeket.

— Az ipari szakrajzkola, mely városunkban egy rég érzett hiányt pótol, a napokban megnyitattik.

— Lapunk mai számához mellékelve veszik olvasóink az idei évfolyam czimlapját és tartalomjegyzékét.

— A polgári iskolai tanárok orsz. egyesületének s a fővárosi polgári iskolák tantestületének kiküldöttjei tisztelegtek Tisza Kálmán miniszterelnöknél, s köszönetet mondtak a kormánynak azért, hogy az új nyugdíj törvényjavaslatban az állam szolgálatban álló tanároknak egyenlőképen a teljes nyugdíjaztatásra 30 évet vett föl az eddigi 40 helyett. Kérték a miniszterelnököt, hogy ez intézkedést a községi és felekezeti polgári iskolák számára is kiterjeszteni

kegyeskedjék; különösen felhívták figyelmét a fővárosi új nyugdíj szabályzatra, a mely még 40 évet állapít meg tanítói számára. A miniszterelnök válaszában igen szivesen ígérte meg arra való közreműködését, hogy a municipiumok is hasonló nyugdíjban részesítsék tanáraikat és tanítóikat.

— A vidéki állami felsőbb leányiskolák időnkénti hivatalos megvizsgálásával a közoktatásügyi miniszter Berecz Antal a budapesti felső leányiskola igazgatóját bízta meg.

— A magyarországi néptanítók Eötvös-alapját gyűjtő központi bizottság e hó 7-én tartott gyűlésében bevén tudomást Röck Szilárd főv. biz. tag által a néptanítók özvegyei s árvái javára tett 1000 frtos alapítványról, a nagylelkű alapító taghoz azonnal hálaladó küldöttséget menesztett. Az ősz polgár örömmel értesült, hogy a néptanítók e szép intézete a jelenévben 52 tanítói család tagjainak 3350 forintnyi összeget nyújtott részint ösztöndíjakban, részint segélyösszegekben. A bizottság pénztárnoka Örley János a gyűlésen bejelentette, hogy az 1874. évben a mai napig az Eötvös-alap tőkésített vagyona 4170 frttal gyarapogott. Ez összeghez járultak: ő felsége a király 1500 frttal. Röck Szilárd 1000 frttal, a győrmezei tanító egyesület 50 frttal; 1600 frtot pedig az 1883. évi rendes jövedelemből csatoltatott a tőkéhez. Örömmel értesült a bizottság, hogy az Eötvös-alap még a napokban 2000 frt alapítvánnyal fog gyarapodni a Bujanovits-féle hagyatékból. Ezt az alapítványt is egy hálaladó küldöttség által fogják megköszönni. Egy bizottság pedig Trefort miniszter urnak köszönni meg a pártfogását. Végre elnök bejelentvén, hogy a jelen évben már előlegesen is rendkívül sok tanítói család folyamodott az Eötvös-alap jótéteményeért, elhatározta a központi bizottság, hogy a gyűjtést minden irányban erélyesen folytatni fogja.

— Az 1885. évi általános kiállítás oktatásügyi országos szakbizottsága a következő felhívást bocsátotta ki: Folyó évi augusztus 30-án 187. szám alatt kelt értesítésünk értelmében az 1885. évi általános kiállítás XXXI. csoportja számára Czimed által bejelentett és szakbizottságunk által feltételelesen elfogadott tárgyak 1884. évi december hó végéig Budapestre szállítandók. Az oktatásügyi országos szakbizottságnak f. hó 22-én tartott ülésében hozott határozata értelmében ezen beszállítást az 1884. december 15-től december végéig terjedő időben kell eszközölni. Felszólítom tehát Czimedet, sziveskedjék a kérdéses tárgyakat, a mennyiben súlyukat az 5 kilót túl nem haladja, postán, ezen súlyon túl vasuton az engedélyezett szállítási kedvezmények igénybevétele mellett, a következő cím alatt bérmentesen küldeni: A budapesti általános kiállítás országos bizottságának Budapest, I. ker. Vár. Országház-utca 13. Gondoskodva van, hogy Czimed a vasutaknál ezen levél felmutatása mellett az engedélyezett szállítási kedvezményeket élvezhesse. E végett azonban szükséges, hogy Czimed a mellékelt ragasztólapot küldeményéhez kívül ráragassza s általában pontosan az alább közölt szállítási szabályzat értelmében járjon el. Figyelmeztetem Czimedet egyuttal arra is, hogy küldeményéhez beküldött tárgyak pontos jegyzékét csatolni el ne mulassa. Budapest, 1884. november 24 én. Az oktatásügyi országos szakbizottság: Suppan Vilmos, jegyző. Gönczy Pál elnök. (A melléklet csak a kiállítókat érdeklis minthogy azok ugy is külön értesítették, annak közlését tehát mellőzhetjük.)

TARTALOM Felhívás előfizetésre. A szerkesztőség. — Az iskolai takarékpénztárakról. *Váradai Károly.* — Peirce Cyrus. *De Gerando Antonina.* — Az oktatásügyi állapota 1883-ban. — Egy köri gyűlés. *Bányai Árpád.* — Vegyesek.